

Миф – это притча.	Пьесу отличает глубокий символично-аллегорический смысл, социальная и гуманистическая направленность, обыгрываются темы ренессансного реализма (любовь, дружба, интерес к внутреннему миру человека).
-------------------	---

Таким образом, Джон Лили стал первым писателем, который в античном образе Эндимиона воплотил черты исторической личности, своего современника.

Библиографические ссылки

1. Бартошевич А. Комедия предшественников Шекспира // «Шекспир» /сб. под ред. А.Аникста-Всероссийское театральное общество: М.,1967, С. 103–127.
2. Краснов И. А. Английская придворная культура в кн. // Двор монарха в средневековой Европе: явление, модель, среда / Под. ред. Н.А. Хачатурян Вып. I. – М.: Спб: Алетейя, 2001. – 352 с.
3. Латинско-русский и русско-латинский словарь // Сост. А.В.Подосинов, Г.Г. Козлова, А.А.Глухов, А.М.Белов. Под общ. Ред.. А.В.Подосинова. – М.:Флинта: Наука, 2004.– 744 с.
4. Лілі, Джон. Ендіміон / Л.В.Фоміна // Методичний посібник.-Дніпропетровськ: Видавництво «Федорченко О. О.»,2009 – 133 с.
5. Літературознавча енциклопедія: У двох томах // Авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2007.– т. 1 – 608 с., – т. 2 – 624 с.
6. Нямцу А. Е. Основы теории традиционных сюжетов.– Черновцы : «Рута», 2003.– 80 с.
7. Самарин Р. М. *Драматургия*: Английская литература XIV–XVI вв. // История всемирной литературы: В 8 томах / АН СССР.: Ин-т мировой лит.– 1985 – С. 307–313.
8. Чернозёмова Е. Н. *Драматургия Джона Лили: проблема жанра.* – Автореф. канд. дис.– М.– 1989. -16 с.
9. Эриксон К. Елизавета I / пер. с англ.– Н. А. Анастасьева. – М.: ООО «Издательство АСТ». – 2001. – 448 с.
10. Bryant, John A., Jr. "The Nature of the Allegory in Lyly's Endymion." *Renaissance Papers* (1956), pp. 4–11
11. Childs. John Lyly and Euphuism .L., 1894, pp. 27–28.
12. Endimion, The Man in the Moone. Playd before the Queenes Majestie at Greenewich on Candlemas day at night, by the Chyldren of Paules, 1591 – Режим доступа: http://www.archive.org/stream/endymionmaninmoo00lylyuoft/endymionmaninmoo00lylyuoft_djvu.txt
13. Endymion // John Lyly, David M. Bevington, Manchester University Press, 1997 – 206 p.
14. Williams N. The Life and Times of Elizabeth I – London,1972 – 336 p.

Надійшла до редколегії 23.04.2011

УДК 821.111 (73)

Г. М. Чепурда

м. Черкаси

ТВОРЧИСТЬ ЕННІ ПРУ В КОНТЕКСТІ АМЕРИКАНСЬКОГО МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ

Розглядається виникнення та розвиток мультикультуралізму як культурного та літературного феномену американського суспільства, його вплив на формування творчого доробку письменниці.

Ключові слова: літературний радикалізм, трагікомедія, гендерний аспект, мультикультуралізм.

Рассматривается появление и развитие мультикультурализма как культурного и литературного феномена американского общества, его влияние на развитие творческого взгляда писателя.

Ключевые слова: литературный радикализм, трагикомедия, гендерный аспект, мультикультурализм.

The article deals with multiculturalism, its formation, progress and influence on American society. It is focused on characteristic features of the individual author's manner.

Key-words: literary radicalism, tragicomedy, gender aspect, multiculturalism.

В останні десятиліття стало зрозумілим, що у США не існує певної домінуючої літературної традиції. Поступово зникає постмодернізм і співіснує в особливому американському розумінні з реалістичними і натуралістичними тенденціями. Відбувається відтворення таких дещо забутих у кінці ХХ сторіччя явищ, як різноманітні регіональні традиції; і нарешті мультикультурний і ширше – маргінальний «бум» породжує хвилю «літературного радикалізму», якщо використати термін Річарда Руланда та Малькольма Бредбері¹, що пов'язували це поняття з етно-расовим, гендерним і сексуальним аспектами у формуванні сучасної літературної персони.

Якщо звернутись до сучасної літератури, то стане зрозумілим, що звичні імена, які раніше асоціювались з національною американською літературною традицією (Беллоу, Гарднер, Оутс), відійшли у царину «живої класики» на противагу менш канонічній «fiction» і тим паче «contemporary fiction», представницею якої є Енні Пру. Це стосується і фіналістів національних американських літературних конкурсів, і володарів премій в галузі літератури за останні два десятиліття. Слід відзначити, що Пулітцерівська премія, як і Пен-Фолкнерівська літературна нагорода не завжди дістаються дійсно найкращим письменникам, являючись більшою мірою політичними та ідеологічними акціями, як і вся сучасна культура. Так, серед нещодавніх пулітцерівських лауреатів поряд із добре відомим Філіпом Ротом, що знов отримав премію в 1998 році за роман «Американська пастораль», зустрічається менш відомий представник єврейсько-американської традиції – Том Кушнір з п'єсою «Ангели в Америці» (1991), що розвиває в контексті полеміки з відомою теорією «плавильного тигля» тему етно-гендерних і національних ідентичностей. Так було із Енні Пру в 1994, яка отримала Пулітцерівську премію за роман «Корабельні новини». Її наступний роман «Гріхи акордеону» – трагікомедія про крах бажань польських, німецьких та сіцілійських емігрантів, які займались виготовленням музичних інструментів, злитися з мейнстрімом американського життя, про ціну, яку емігранти попереднього покоління змушені платити за свою ідентичність, національну культуру, про конфлікт між представниками не тільки певних етнічних груп різних культурних регіонів США, але і серед декількох поколінь емігрантських родин. Творчість Пру у певній мірі співзвучна із творчістю американсько-кубинського прозаїка Оскара Іхуелоса, що написав роман «Королі

¹ Malcolm Bradbury, Richard Ruland. From Puritanism to Postmodernism: A History of American Literature. – NY: Penguin, 1992. – 480 p.

мамбо співають пісні кохання» (1989), де відтворюється специфічний досвід і особливості акультурації кубинських емігрантів, які розігрівали клуби Нью-Йорка в середині ХХ сторіччя. У списку пулітцерівських лауреатів ім'я Енні Пру також стоїть поруч з ім'ям колишнього південця Річарда Форда, який опублікував в 1995 році роман «День незалежності» – гірку, цинічну і водночас ностальгічну медитацію на тему сучасної Америки, де втрачені моральні і філософські орієнтири. Серед фіналістів інших важливих національних літературних премій – Національної літературної премії, Національної премії критики та ін. – останнім часом також є письменники, імена яких не дали б змоги вважати їх суто американськими авторами. Мова йде про таких прозаїків, як індоамериканська письменниця Бхараті Мухері, домініканка Джулія Альварес, мексиканець Рон Аріас, франко-канадка Енні Пру та інші. І нарешті, протягом вже досить довгого часу у США існує унікальний феномен – письменники, імена яких не можна класифікувати однозначно за національним (або навіть мовним) зразком: наприклад, нобелівський лауреат І. Б. Зінгер, який емігрував з Польщі і писав твори, засновані на американському досвіді, мовою ідиш; або такого полімовного та полікультурного автора, який не піддається однозначним класифікаціям, як В. Набоков. Останні роки можуть бути доповнені іменами менш масштабними, але численними і дуже характерними для постсучасної (перш за все постколоніальної) літературної ситуації. Назвемо лише чотирьох: Мішель Кліфф, що народилась на Ямаїці, довгий час була в Європі, а зараз живе в Каліфорнії (письменниця стверджує, що в неї взагалі немає національності); австро-єврейсько-американський автор Уолтер Ебіш, автор «Наскільки це по-німецьки?», що переосмислює німецький культурний досвід; мексикансько-американський прозаїк Роландо Інохосу, що живе у Південному Техасі, і франко-канадка Енні Пру, яка живе у Вайомінгу [1, с. 24–25]. Американські та європейські літературознавці, такі як Карен Лейн Руд (Karen Lane Rood) [3, с. 10], Крістіан Хамельзунд (Christian Hummelsund) [2, с. 46], що досліджували доробок Пру, звертають увагу на регіональність творів письменниці, яка внутрішньо пов'язана з мультикультурним дискурсом. Це збірки оповідань «Пісні серця» («Heart Songs», 1988) та «Горбата гора» («Close Range: Brokeback Mountain and Other Stories», 1999), роман «Корабельні новини» («The Shipping News», 1994) та роман «Гріхи акордеону» («Accordion Crimes», 1996).

У літературі мультикультуралізм нерідко ототожнюється з ідеологією постмодерну. Постмодерністський умонастрій символізує кінець західного панування у культурі. Різноманітність дискурсів, тотальне заперечення уніфікації світогляду, ствердження культурного плюралізму приходить на зміну класичній західноєвропейській філософії та естетиці. Саме у цей час, 80–90-ті роки ХХ сторіччя, стають помітними перші літературні спроби Пру в жанрі короткого оповідання. Постмодернізм задає орієнтацію на культурний поліцентризм в усіх його проявах: у єдиному просторі можуть співіснувати різноманітні культурні традиції. Закінчується ліберальна фаза розвитку американського суспільства, якій відповідала «плавильна» метафора, а неоліберальна стадія, що почалась у другій половині ХХ століття, потребувала іншої моделі переосмислення етнорасової, полікультурної і багатомовної проблематики, яка і знайшла вираження у суперечливій концепції мультикультуралізму. Етнічні групи не асимілювались і

етнічність стала новою соціальною формою. Охоронна стратегія стосовно культур меншин, сприяла збереженню самобутності народів. Енні Пру одразу відреагувала на ці зміни, оскільки вони стосувались її, як емігрантки у другому поколінні, особисто.

Спираючись на історичні джерела, на які посилається авторка у творах, найчастіше у збірках оповідань, Пру будує цикл оповідей, що висвітлюють життя вихідців з різних соціальних груп, наголошуючи на відмінностях етнічних, територіальних та психологічних у періоди міграційних хвиль у США. І хоча твори Пру сюжетно не є пов'язаними, вони зв'язані тематично. Тому авторка робить акцент на описі пейзажу та інтер'єру, речового оточення персонажів, на відтворенні побуту, що має певне значення в загальній змістовій організації оповідань та романів Пру. Так, дія першої збірки оповідань «Пісні серця» та романів «Корабельні новини», «Гріхи акордеону» відбувається у різні періоди міграційних хвиль. Слід згадати, що у 1640–1720 роках до Північної Америки прибули англійці, шотландці, валійці, які склали так звану першу емігрантську хвилю. Тоді ж у колонії була доставлена значна частина негрів-рабів із Африки. Другою хвилею, яку умовно можна поділити також на два етапи, був у період 1840–1924 років: прибуття у країну «старої» (ті, хто емігрував до початку Громадянської війни в Америку, 1861–1865 рр.) і «нової» (відповідно після війни) еміграції, яка включала представників з усієї Європи, Росії і Азії. Четверта хвиля скінчилась у 1960–1970 рр., і принесла у США, в основному, латиноамериканський і азіатський елемент. Усі хвилі супроводжувались зламом у свідомості американців та створенням нових культурних парадигм [2, с. 113].

Ці процеси зображені у романі «Гріхи акордеону», в якому прослідковується історія даного музичного інструменту та емігрантів з Європи, що привезли акордеон до Америки, протягом століть. Пру зображує перших поселенців, які мали спільні англосаксонські корені і стали зразком для наступних. На цьому ґрунті виникла англоконформістська модель – теорія домінантності білих англосаксонських протестантів, яка передбачала підтримання англійських інститутів (встановлених американською революцією), англійською культурою і мовою у якості панівних стандартів, що визначають американське життя. Тодішня англоконформістська модель походження американців, в основі якої лежав принцип переваги білої англосаксонської протестантської більшості (WASP), нащадків перших поселенців, над іншими етнічними спільнотами і конфесіями, не відповідала духу нового часу. «Нова» еміграція, більш різнопланова як у національно-етнічному, так і соціально-економічному відношенні загальмувала роботу «тигля». У ній виявились недоліки, виправити які прагла наступна теорія: культурний плюралізм. Відповідно новій ідеї, для формування американської спільноти не потрібно сплавити різні етнічні елементи за уніфікованим зразком. Навпаки, збереження культурної своєрідності і самобутності, звичаїв і традицій збагачує націю. «Старі» емігранти, за рідким виключенням (євреї), сповідували католицизм або протестантизм (в останньому випадку вони швидше зближувались з нащадками перших американських поселенців), мали спільні цілі (нерідко шукали політичний притулок у Новому Світі, залишаючи рідні країни після європейських революцій 1848-х років); були освіченими; бажали селитися у сільськогосподарських районах. Уся ця схожість

створювала умови для полегшення їхнього злиття із сталим «ядром». Етнічне розмаїття представників «нової» хвилі обтяжувалось різницею культур, форм соціального життя вихідних країн, нижчим рівнем освіти, меншою кваліфікованістю. Більшість емігрантів кінця XIX – початку XX століть не сповідувало протестантизм і спілкувалось зовсім чужими для основи американського суспільства мовами. На відміну від «старих» емігрантів, що надавали перевагу життю у сільськогосподарських районах, «новачки» їхали у міста, де було більше можливостей знайти роботу, і були анклавні відповідних національностей. Вони селились у дешеве житло, звідки попередні емігранти, які частково прилаштувались і американізувались, виїжджали у кращі райони. Виникав «еміграційний цикл, у якому з однієї сторони «новій» еміграції діставалось гірше місце, а її національна дискримінація була сильнішою; з іншої, її облаштування у нових умовах країни спрощувалось, так як було засновано на досвіді співвітчизників, які вже прибули сюди раніше» [4, с. 14]. Таким чином, «нова» еміграційна хвиля не тільки принесла «етнічне розмаїття і ускладнила шлях формування єдиного американського народу, вона викликала сумніви у можливості збереження того єдиного цілого, яким була американська спільнота на початок 1880-х років, коли частина представників «старої» еміграції успішно асимілювались з американським національним «ядром». У третьому поколінні, однак, інтерес до батьківщини повертався, але часто онуки вже не говорили мовою батьків, не знали їхньої культури і звичаїв. Пізніше такий феномен отримав назву «закону Хансена»: «Те, що син бажає забути, онук хоче пригадати» [3, с. 90–91]. Слід зазначити, що елементи релігії, побутові звички, традиції приготування страв зберігаються найдовше. А от взаємовідносини як різних емігрантських груп між собою, так і американців англосаксонського походження з новими поселенцями, не завжди відрізнялись доброзичливістю, що стало основою сюжетів оповідань збірок «Горбата гора» та «Пісні серця».

Перша збірка оповідань Енні Пру під назвою «Пісні серця» побачила світ наприкінці 80-х років XX ст. Її особливістю стала тематична організація оповідань: чотири з них знайомлять читача із мешканцями Нової Англії, що проживають на цій території покоління за поколінням протягом багатьох років, поступово ізолюючись від решти світу; наступні сім присвячені проблемі появи аутсайдерів, «інших», які приходять на землі цих людей і порушують природній баланс їхнього існування. На думку М. В. Тлостанової, регіональність, яка сприймається наряду з такими явищами як етно-расова «інакшість», ширше «пограниччя», здатна бути прикладом культурної пластичності і адаптивних якостей певної субтрадиції всередині зовнішньо єдиної культури. Ключовим аспектом формування й функціонування північноамериканської моделі мультикультуралізму є проблема «культурного пограниччя» [1, с. 151]. США завжди були й залишились пограничною культурою (в плані негомогенності, симбіотичності, постійних пророцтв про набуття бажаного синтезу) в реальності, а не в офіційній ідеології, не дивлячись на намагання впевнити себе та інших в протилежному. Важливою рисою культурного пограниччя є амбівалентність, «погранична свідомість» людини, що застрягла на кордоні, й нерідко протистоїть не тільки «позамісцевості», але й новому укоріненню в одній, або двох і більше культурах. У сучасних західних

дослідженнях пограниччя пов'язується з концепціями «детериторизації», запропонованими Жилем Дельозом та Феліксом Гаттарі, а символічно-просторовий образ пограниччя переосмислюється через поняття культурної дислокації, тобто покидання культурної території, що все частіше позначає соціальне й психологічне занепокоєння, що лежить в основі національної, культурної, етно-расової ідентифікації [1, с. 13]. Герой письменниці – сучасний американець, який не позначений якою-небудь культурною маргінальністю, який не асоціює себе з певною субкультурною традицією, який нерідко неспроможний визначити свою ідентичність зовсім. Вона виявляється нульовою, пустою. Тому він й називає себе «нормальним», тобто відповідно до втраченого набору якостей національного характеру, має лише особистісну ідентичність [3, с. 41]. На нашу думку, навіть герої ранніх творів Пру вже мають риси пограничної свідомості і специфічний американський індивідуалізм, який так ретельно культивувався протягом кількох століть. Письменниця порушує проблеми «іншого», культурної мімікрії, асиміляції, вигнання, відчуження, розщеплення свідомості. Для Пру «чужий» – не іноземець, що втратив зв'язок із давньою культурою, а, навпаки, людина, яка цей зв'язок зберегла. Пограниччя не дорівнює маргіналізму як переферійності по відношенню до суспільства, його культурним, соціальним й етнічним цінностям. Воно тісно з ним пов'язано, так що межа між ним і пограничною етикою розмита [1, с. 40]. На даний момент проза Пру як сучасна, мультикультурна, популярна зацікавлює все більше коло читачів завдяки соціальній активності авторки та актуальним для суспільства США темам.

Бібліографічні посилання

1. Тлостанова М. В. Проблема мультикультуралізму и литература США конца XX века / Тлостанова М. В. – М.: ИМЛИ РАН, «Наследие», 2000. – 400 с.
2. Hummelsund, Christian. Dangerous and Indifferent Ground: Correspondence with Nature in Annie Proulx's Fiction / Christian Hummelsund. – Norway: University of Bergen, 2006. – 468 p. – (Ph.D. dissertation. Göteborg: University of Göteborg).
3. Rood, Karen Lane. Understanding Annie Proulx / Karen L. Rood. – Columbia: Harper Collins, 2001. – 311 p. – (Understanding contemporary American Literature).
4. Werden, Doug. American Regionalism: The West, The Frontier, The Prairie, and The Plains / Doug Werden. – West Texas: University Press, 2007. – 55 p.

Надійшла до редколегії 10.05.11

УДК 82.09

Г. Д. Чивликлий

г. Днепропетровск

ФУНКЦИИ СИМВОЛОВ В ПОСТМОДЕРНИСТСКОЙ ДРАМЕ Б. АКУНИНА (ПЬЕСЫ «ЧАЙКА», «ИНЬ И ЯН»)

В статі розглядається трансформація традиційної символіки та зміни її функцій в постмодерністських п'єсах Б. Акуніна «Чайка» і «Инь и Ян».

Ключові слова: символ, алюзія, ремінісценція, семантичний код.

В статье рассматривается трансформация традиционной символики и замены ее функций в постмодернистских пьесах Б. Акунина «Чайка» и «Инь и Ян».